

‘Al Quaida is niet zo interessant’

Francis Fukuyama

Professor Francis Fukuyama is een begrip op het gebied van internationale politieke betrekkingen en een gerespecteerd hoogleraar aan de Stanford University. Hij heeft vele werken op zijn naam staan, waarvan ‘The End of History and the Last Man’ het bekendst is. Zijn laatste boek is in 2011 uitgebracht onder de titel: ‘De oorsprong van onze politiek’.

U schreef voor de aanslag op de ‘Twin Towers’ een brief aan toenmalig president Clinton met het verzoek Osama Bin Laden gevangen te nemen of te doden. Inmiddels zijn de Verenigde Staten daarin geslaagd.

“In mijn brief vroeg ik niet om een invasie of iets dergelijks. De toen heersende opvatting was dat Irak was te destabiliseren door enkele groepen in ballingschap te ondersteunen. Men dacht absoluut niet aan de mogelijkheid van een invasie in 1999. Maar gezien de huidige situatie denk ik dat het doden van Bin Laden absoluut niet goed is geweest voor de Amerikaanse buitenlandse politiek. Ze hadden het opleggen van sancties niet moeten doorzetten. Dat had een extreem kostbare oorlog kunnen voorkomen. Kostbaar in de vorm van gesneuvelde Irakezen, maar het is ook een ommekeer geweest in de Amerikaanse autoriteit. Dat betekende dat te weinig aandacht werd besteed aan Afghanistan, wat mogelijk resulteert in het verliezen van die oorlog. Ik deel de mening van president Obama niet dat de dood van Bin Laden een enorme klap is voor de terroristische beweging. Al Quaida is in mijn optiek geen bijzonder belangrijke organisatie. Ze hebben geluk gehad op 11 september 2001, met een zeer spectaculaire aanslag. Maar sindsdien heeft er geen enkele succesvolle vervolgactie plaatsgevonden. Ik heb niet het idee dat men in het Midden-Oosten Al Quaida erg serieus neemt. Deze actie is vooral bevredigend voor de Amerikanen, aangezien ze eindelijk de dader van de aanslagen hebben weten te straffen. Buiten dat denk ik dat het weinig effect zal hebben. In het Midden-Oosten heeft men momenteel de focus met name op het stichten van democratie gelegd en het niet langer gebukt gaan onder autoritaire regeringen. Niet op een onbelangrijke organisatie als Al Quaida.”

Is het Midden-Oosten op de goede weg wat betreft het ondermijnen van het autoritaire gezag?

“Ik wilde een boek schrijven over instituten en het feit dat zoiets als moderne liberale democratie rust op het fundament van instituten die in het Westen zeer complex waren om te ontwikkelen

en waarvan de evolutie een enorme tijd in beslag nam. Daarom is het niet reëel te verwachten dat dit in de Arabische wereld wel zeer snel zou kunnen. Het is niet onmogelijk, er worden zeker stappen in de goede richting gezet, maar het is haast onvermijdelijk dat vroege verwachtingen niet waargemaakt zullen worden. Denk alleen maar wat ervoor nodig is om een echte rechtsstaat te creëren. Daar zijn opgeleide juristen voor nodig, een politieke elite met respect voor constitutionele grenzen van recht. Dit zal het werk zijn van meerdere generaties, en is niet haalbaar op korte termijn. De huidige generatie is goed op weg, door zich te mobiliseren en de straat op te gaan om haar rechten te verdedigen. Maar dit is niet genoeg om politieke constituties te veranderen. Daar zijn politieke partijen voor nodig, vrije media, een rechtssysteem en een maatschappelijk middenveld. Dit zijn zaken die niet toegestaan waren in Egypte. Het grote gevaar is daarnaast, dat het leger en de moslimgemeenschap daar de best georganiseerde machten zijn. Het is daarom van belang nu nog geen verkiezingen te willen, zodat de democratische machten meer tijd krijgen zich te organiseren. Daarbij krijgen ze hulp vanuit diverse hoeken. Bijvoorbeeld van organisaties zoals The National Endowment for Democracy, waar ik in het bestuur zit. Deze organisatie is in 1983 opgericht en heeft onder andere veel betekend voor de solidariteit binnen de vakbond in Polen, voor het einde van het communistische regime. Momenteel steken ze veel energie in Tunesië, Egypte, Libië en meer van deze landen. Ze bieden ondersteuning bij het opzetten van sterke, onafhankelijke vakbonden, vrije pers en politieke partijen. Dit soort organisaties is ook vanuit andere landen actief. Er gebeurt hierdoor momenteel veel, waarvan het effect misschien niet direct zichtbaar is. En als je het hebt over militaire steun, denk ik dat de mogelijkheden beperkt zijn.”

“De situatie in veel van deze landen laat in elk geval een groot verlangen zien van de diverse bevolkingen naar democratie, en dat is een zeer positieve ontwikkeling. In 1970 waren er ongeveer

veertig landen met een of andere vorm van democratie. Nu zijn dat er zo’n honderdtwintig, een substantiële toename. Het is waarschijnlijk niet reëel te denken dat ooit de hele wereld een democratische regering heeft, maar ik denk wel dat het steeds meer gezien wordt als de enige legitieme regeringsvorm.”

China

“De enige significante uitzondering op de regel is China, dat zeer succesvol is als autoritaire macht. De Chinezen zijn in staat een immens land van 1,2 miljard mensen te besturen op basis van een ge-centraliseerd dictatorschap, dat vrij goed in staat is om macro-economisch beleid te managen en de snelle ontwikkelingen op economisch vlak te sturen. De vraag rijst of het wel vol te houden is in de toekomst.

Op de korte termijn zal er geen bedreiging zijn voor de Chinese vorm van regeren, omdat ze zeer sterk zijn in het propageren van economische groei en het creëren van werkgelegenheid. Maar wat gebeurt er als ze een economische tegenslag te verwerken krijgen? Het staat vrijwel vast dat dit eens gaat gebeuren, aangezien geen enkel land deze mate van groei kan handhaven. Wat zullen de gevolgen zijn van economische crisis en de daaropvolgende werkloosheid? Zeker als dit de jonge, hoogopgeleide bevolking betreft. Dat is een enorm risico van het huidige systeem.”

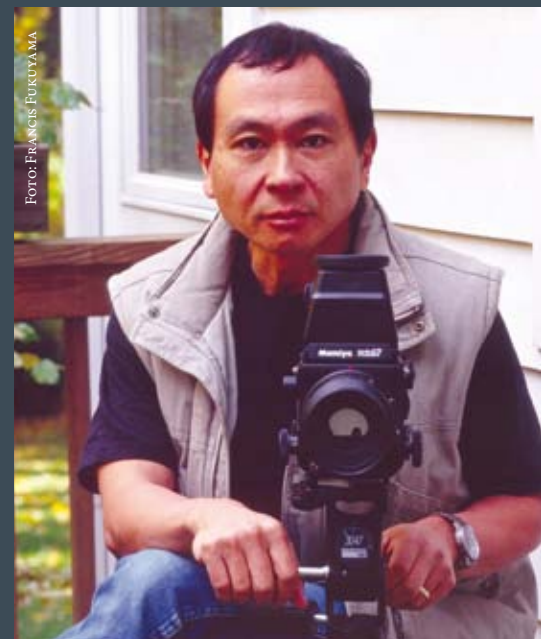

FOTO: FRANCIS FUKUYAMA

TEKST: DAPHNE VAN DEN BOS-DE BOER